

POLITIEK PROMINENTE PERSONEN

Trends en aanwijzingen

INLEIDING

Van 1 december 1993 tot 31 december 2015 meldde de CFI 90 dossiers door aan de gerechtelijke overheden waarin politiek prominente personen betrokken waren.

Uit de ontleding van deze dossiers konden besluiten worden getrokken over de typologische kenmerken van deze dossiers. Deze trends worden aan de hand van casussen in dit document verduidelijkt.

Er worden ook aanwijzingen uiteengezet waarbij zakelijke relaties of verrichtingen worden omschreven die meer risico's inhouden. Indien dergelijke aanwijzing afzonderlijk voorkomt is dit over het algemeen onvoldoende als vermoeden voor een witwasverrichting. Indien meerdere aanwijzingen voorkomen kan dit echter wel op een witwasverrichting wijzen.

Voor de duidelijkheid maken we hierbij een onderscheid tussen de trends en aanwijzingen die verband houden met de betrokkenen, gevolgd door de witwasverrichtingen en de witwastechnieken.

TRENDS EN AANWIJZINGEN

1. Betrokkenen

1.1. Land van oorsprong van de politiek prominente personen

Trend

De politiek prominente personen die in de dossiers van de CFI voorkomen zijn voor 90% buitenlanders (buiten de Europese Unie) die in hun land van oorsprong een openbaar ambt uitoefenen of uitoefenden. Ze wonen niet in België en hebben geen enkele band met België afgezien van het feit dat ze er verrichtingen uitvoeren. Bovendien doen er zich vaak corruptieproblemen voor in hun land van oorsprong¹.

¹ Hoewel het geldt dat de politiek prominente personen witwassen voornamelijk voortkomt uit corruptie, komt dit geld in mindere mate ook voort uit andere misdrijven zoals georganiseerde misdaad, wapenhandel, verduistering, fraude ten nadele van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen.

Casus 1

Een **politiek prominent persoon van Afrikaanse oorsprong** opende een rekening op zijn naam bij een bank in België. Kort na de opening stortte de betrokkene een aanzienlijk bedrag in contanten op deze rekening. Aangezien de betrokkene geen enkele band had met België was er geen enkele reden om deze verrichting in België uit te voeren. Politieke informatie toonde aan dat de betrokkene in zijn land van oorsprong grote bedragen verduisterde bij het uitoefenen van zijn politiek ambt. Dit bedrag zou kunnen overeenstemmen met het bedrag dat op de rekening in België werd gestort.

Casus 2

In anderhalf jaar tijd werd de Belgische rekening van een vennootschap uit Centraal-Afrika gecrediteerd door vier internationale overschrijvingen voor een totaalbedrag van meer dan 2,2 miljoen USD in opdracht van een vennootschap in de elektronicasector in Azië. De rekening van deze Afrikaanse vennootschap werd twee jaar eerder geopend op verzoek van een fiduciaire op het gebied van boekhouding en fiscaliteit omdat de betrokken vennootschap van plan was handelsactiviteiten uit te voeren met vennootschappen in België en Europa, er bestellingen wou plaatsen en via deze rekening leveranciers betalen. De zaakvoerder woonde niet in België maar in Afrika. Deze vier internationale overschrijvingen werden gevolgd door overschrijvingen naar Zuid-Korea, Cyprus en in mindere mate Frankrijk. De verrichtingen op de rekeningen stemden duidelijk niet overeen met de verwachte aard van de zakelijke relatie, namelijk leveranciers in Europa betalen. Volgens persartikels trad een persoon, met een identiteit die bijna dezelfde was als die van de betrokkene, op als **raadgever van een minister van defensie van een land in Centraal-Afrika**. Andere artikels op het internet hadden het over ontwikkelingsprojecten waarbij een Zuid-Koreaanse vennootschap betrokken zou zijn en over giften van deze vennootschappen aan het leger van dit Centraal-Afrikaanse land om de overeenkomst te kunnen afsluiten. In dit geval werden er klaarblijkelijk betalingen naar een machtig persoon uitgevoerd.

Casus 3

Betrokkene X was een Beninse **minister** die ook in Benin woonde. Hij was een politiek prominent persoon in een sector waar vaak vergunningen aan internationale privébedrijven worden toegekend. Er stonden dus grote financiële belangen op het spel, door de functie die X uitoefende speelde hij een centrale rol.

Op de rekening van X bij een bank in België vonden internationale overschrijvingen plaats die via twee offshorecentra werden uitgevoerd. De fondsen waren afkomstig van een rekening op Mauritius op naam van een vennootschap A met zetel op de Seychellen. De werkelijke opdrachtgever van deze overschrijvingen kon zo dus verborgen blijven.

De mededelingen bij deze overschrijvingen duiden op advieskosten voor de ontginning en het beheer van natuurlijke rijkdommen in Benin. Het was echter erg ongebruikelijk dat een regerende Beninse minister betaald werd voor advies voor de ontginning in Benin op zijn rekening in België via vennootschap A, met zetel op de Seychellen en een bankrekening op Mauritius.

De mededelingen bij deze overschrijvingen duiden op advieskosten voor de ontginning en het beheer van natuurlijke rijkdommen in Benin. Het was echter erg ongebruikelijk dat een

regerende Beninse minister betaald werd voor advies voor de ontginning in Benin op zijn rekening in België via vennootschap A, met zetel op de Seychellen en een bankrekening op Mauritius.

Informatie van het Mauritiaanse meldpunt toonde aan dat vennootschap A op Mauritius werd opgericht en de inschrijving vervolgens naar de Seychellen werd overgebracht. Y was de zaakvoerder, vennoot en uiteindelijke begunstigde. De Mauritiaanse rekening van vennootschap A ontving overschrijvingen van vennootschap B. Deze vennootschap werd opgericht op het eiland Nevis en handelde in grondstoffen. Ook hier was Y de economische begunstigde. Toen de vennootschap ook in Benin activiteiten begon uit te voeren werden overschrijvingen naar de rekening van X in België uitgevoerd.

Naast deze internationale overschrijvingen speelde vennootschap A ook bij andere financiële verrichtingen van X een rol. X kocht in België onder meer een onroerend goed. Voor deze aankoop vonden betalingen plaats op de derdenrekening van de vastgoedmakelaar die hierbij betrokken was. Dit was ongebruikelijk vermits de betaling voor de aankoop van een onroerend goed doorgaans rechtstreeks bij de notaris plaatsvindt. Vennootschap A was weerom de opdrachtgever van de overschrijvingen.

Het is opvallend dat alle financiële verrichtingen werden uitgevoerd vanaf het moment dat X lid werd van de Beninse regering.

Op basis van bovenstaande elementen kon worden afgeleid dat de verrichtingen die in België voor rekening van X via vennootschap A werden uitgevoerd deels of volledig uit corruptie voortvloeiden.

Aanwijzingen

- Financiële verrichting met aanwijzingen van witwassen (opening van een rekening, storting in contanten, geen economische verantwoording, geen band met België, verrichtingen op de rekening zonder verband met de verwachte aard van de zakelijke relatie).
- Tussenkost van een buitenlandse politiek prominente persoon, in het bijzonder uit een land of streek met grote corruptieproblemen.

1.2. Functies uitgeoefend door politiek prominente personen

Trend

Het merendeel van de politiek prominente personen oefent of oefende een politiek ambt uit. Soms gaat het om staatshoofden of regeringsleiders, maar meestal zijn het hooggeplaatste politici of hooggeplaatste ambtenaren. Soms zijn er ook andere gebieden dan de politiek betrokken, maar in mindere mate. Zo was er bijvoorbeeld een politiek prominent persoon die een overheidsbedrijf leidde.

Casus 1

Een Afrikaans minister opende een rekening op zijn naam in België, enkel en alleen om een aanzienlijke overschrijving van een buitenlandse vennootschap te kunnen ontvangen. Er werd geen verklaring gegeven die deze overschrijving zou kunnen verantwoorden. De betrokkene wenste de fondsen over te schrijven naar een andere vennootschap in het buitenland. Er was geen duidelijke economische verantwoording om deze verrichtingen via België uit te voeren. Een persoonlijke rekening gebruiken om fondsen van een vennootschap te ontvangen en ze daarna naar een andere vennootschap overschrijven is eveneens verdacht. De verrichtingen zouden met de omkoping van een ambtenaar in verband kunnen worden gebracht.

Casus 2

Vennootschap A, gevestigd in België, was werkzaam in de sector van veiligheidsvoorzieningen en zou contracten hebben afgesloten met Afrikaanse landen.

Op het einde van een contract tussen vennootschap A en Dhr. X (handelsagent) ontving laatstgenoemde een commissieloon tot 25% indien hij voor vennootschap A een contract binnenhaalde. De cliënten waren overheidsinstellingen, overheids- of privébedrijven, politie, leger, douane en accijnzen.

Dhr. X was bovendien lid van het parlement in een Afrikaans land en lid van de commissie defensie en veiligheid.

Op de rekening van vennootschap A werd meer dan 7.000.000, 00 USD overgeschreven in opdracht van een Centrale Bank. De mededelingen verwezen naar landbouwwerktuigen, veldbedden of schoenen. Sommige van deze aankopen zouden niet via openbare aanbesteding verlopen zijn maar werden via Belgische (Dhr. Y, voormalige bestuurder van vennootschap A) of Afrikaanse (onder meer Dhr. X) tussenpersonen geregeld. Deze bemiddelaars zouden aanzienlijke commissielonen hebben ontvangen.

De debetverrichtingen waren internationale overschrijvingen naar Dhr. X in Afrika voor een totaal van bijna 2 miljoen USD. De mededelingen verwezen naar facturen.

Daarenboven ontving Dhr. X zowat 50.000,00 EUR via money remittance van de bestuurder van vennootschap A.

Gelet op het feit dat dit Afrikaanse land problemen kent op het gebied van corruptie² hielden de financiële stromen in dit dossier mogelijk verband met het witwassen van geld voortkomend uit corruptie. Dhr. X oefende in Afrika overigens sinds januari 2012 een belangrijke functie uit, hoewel de financiële verrichtingen in juni 2012 begonnen.

² Volgens de corruptieperceptie-index 2013 van Transparency International behoort dit land tot de 25 meest corrupte landen ter wereld.

Aanwijzingen

- Verrichtingen met meerdere verdachte aanwijzingen (doorsluisrekeningen, “one shot”-verrichting, geen economische verantwoording, tussenkomst van een rekening van een natuurlijke persoon bij een overschrijving tussen twee vennootschappen in het buitenland).
- Tussenkomst van een politiek prominent persoon, in het bijzonder een persoon die een politiek ambt uitoefent.

1.3. Omgeving van politiek prominente personen

Trend

De zakelijke relatie met familieleden van een politiek prominente persoon of personen die hier nauw mee verbonden zijn houdt dezelfde risico's in als een zakelijke relatie met een politiek prominente persoon zelf. Omdat ze door hun opdracht zeer zichtbaar zijn in eigen land of in het buitenland doen politiek prominente personen vaak een beroep op tussenpersonen. In zowat 30% van de dossiers van de CFI voeren tussenpersonen financiële verrichtingen uit voor politiek prominente personen.

Casus 1

*Een Afrikaanse onderdaan X opende een rekening in België. De rekening werd gecrediteerd door een aanzienlijke overschrijving van Y. Het geld werd in contanten opgenomen. X was niet officieel ingeschreven in België en oefende geen enkele beroepsactiviteit uit die een economische rechtvaardiging kon vormen voor de verrichtingen op zijn rekening. Y was de voormalige president van een Afrikaans land en X was de **presidentiële adviseur**. De betrokkenen kwamen voor in een onderzoek naar wapenhandel. De rekening van X werd gebruikt om geld van Y over te schrijven.*

Casus 2

*Op de rekening van X, die in België verbleef, werden verschillende stortingen in contanten uitgevoerd. Het geld werd onmiddellijk naar het buitenland overgeschreven ten gunste van **haar echtgenoot Y**. Uit politionele bron bleek dat Y reeds veroordeeld werd voor fraude ten nadele van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen en deze fraude tijdens de uitoefening van haar ambt werd gepleegd. De stortingen in contanten en de overschrijvingen naar het buitenland werden uitgevoerd toen de fraude werd gepleegd. Hierbij was het geld dat op de rekening van X werd gestort mogelijk afkomstig van de fraude waarvoor Y, haar echtgenoot, werd veroordeeld.*

Aanwijzingen

- Verrichtingen met aanwijzingen van witwassen (doorsluisrekening, internationale overschrijving, geen economische verantwoording, geen band met België)
- Tussenkomst van vennoten, verwanten of familieleden van politiek prominente personen.

2. Witwasverrichtingen

2.1. Uitvoeren van bankverrichtingen

Trend

Politiek prominente personen maken bij witwasverrichtingen vaak gebruik van het bancaire stelsel. Vaak gebruiken ze bankrekeningen enkel en alleen om witwasverrichtingen uit te voeren.

Casus 1

*Een hooggeplaatste ambtenaar van de centrale bank van een Afrikaans land **opende op zijn naam een bankrekening in België**. De rekening, waarop in het begin geen bewegingen plaatsvonden, ontving plots een internationale overschrijving van een bedrijf dat bankbiljetten drukt en kredietkaarten vervaardigt. Het geld werd onmiddellijk in contanten opgenomen. De betrokkene, zonder enige band met België, had geen enkele economische rechtvaardiging om deze verrichting hier uit te voeren. In dit geval schreef de vennootschap het geld over naar de betrokkene om een contract te binnen te halen met de centrale bank waar hij een hooggeplaatste ambtenaar was. De persoonlijke rekening werd in België geopend om de witwasverrichting uit te voeren.*

Aanwijzingen

- De buitenlandse politiek prominente persoon opent een bankrekening en voert vervolgens verrichtingen uit waarvoor geen economische rechtvaardiging bestaat of waarvoor de politiek prominente persoon geen enkele aannemelijke uitleg kan geven of weigert te geven.
- Aantoonbare aanwijzingen van corruptie bij de verrichting.

2.2. Uitvoeren van verrichtingen in contanten en internationale overschrijvingen

Trend

De verrichtingen bestaan over het algemeen ofwel uit stortingen in contanten gevolgd door overschrijvingen naar het buitenland, ofwel uit overschrijvingen naar het buitenland gevolgd door opnames in contanten. Het doel van deze stortingen in contanten en opnames in contanten is om de oorsprong en de bestemming van de fondsen te verdoezelen. Het gebruik van internationale overschrijvingen laat witwassers toe om een internationale dimensie aan hun verrichtingen te geven en hun sporen uit te wissen. Ze plaatsen namelijk graag een grens tussen het onderliggend misdrijf en hun witwasverrichtingen.

Casus 1

Verschillende politiek prominente personen uit Oost-Europa hadden in België bankrekeningen geopend. De rekeningen werden **gecrediteerd door overschrijvingen** ter waarde van verschillende miljoenen EUR afkomstig van buitenlandse vennootschappen. Deze fondsen werden **in contanten opgenomen** in het land van oorsprong van de betrokkenen. Uit politionele bron bleek dat ze ervan verdacht werden hun openbaar ambt te hebben misbruikt om financiële voordelen te verkrijgen. De verrichtingen die door deze personen werden uitgevoerd, voornamelijk de opnames in contanten in hun land van oorsprong, bracht zeer hoge kosten met zich mee, waarvoor er geen economische rechtvaardiging was. Dit toonde aan dat de rekeningen die deze ambtenaren openden gebruikt werden om de antiwitwasmaatregelen die in dit land van kracht zijn te omzeilen.

Aanwijzingen

- Verrichtingen in contanten zonder economische verantwoording, in het bijzonder wanneer er grote bedragen mee gemoeid zijn of deze verrichtingen zonder verantwoording bijzonder hoge kosten met zich meebrengen.
- Geen economische verantwoording bij internationale overschrijvingen, in het bijzonder van of naar een land met grote corruptieproblemen.

3. Witwastechnieken

3.1. Self-money laundering of gebruik van derden

Trend

In meer dan 70% van de dossiers van de CFI voeren politiek prominente personen de witwasverrichtingen zelf uit. In de andere gevallen deden de politiek prominente personen een beroep op derden en voerden derden financiële verrichtingen uit voor rekening van politiek prominente personen. Zoals eerder vermeld doen politiek prominente personen naast vennoten, verwanten of familieleden ook een beroep op beoefenaars van niet-financiële beroepen.

Casus 1

Een voormalige Afrikaanse minister was de voornaamste economische begunstigde van vennootschappen en trust die in het buitenland waren gevestigd. De rekeningen van deze vennootschappen en trusts werden gecrediteerd door aanzienlijke overschrijvingen van de regering van een Afrikaans land. De betrokkene werd voorgesteld aan de financiële instelling door een **advocaat** en maakte het voorwerp uit van een onderzoek naar corruptie.

Aanwijzing

- Bij verdachte verrichtingen die verband houden met politiek prominente personen komen beoefenaars van niet-financiële beroepen tussen.

3.2. Gebruik van doorsluisrekeningen, schermvennootschappen en offshorevennootschappen

Trend

In verschillende dossiers worden er ingewikkelde witwastechnieken gebruikt om zo de opsporing van verrichtingen te bemoeilijken. Hiervoor openen de betrokkenen rekeningen in het buitenland, voornamelijk op naam van schermvennootschappen, die als doorsluisrekeningen worden gebruikt voor overschrijvingen van en/of naar het buitenland, in het bijzonder offshorecentra.

Casus 1

Twee buitenlanders openen rekeningen in België. Deze rekeningen werden gecrediteerd door verschillende internationale overschrijvingen uit offshorecentrum X. Een deel van het geld werd in contanten opgenomen, een ander deel werd naar het buitenland overgeschreven. Er was geen economische rechtvaardiging voor A en B om rekeningen in België te openen en om verrichtingen op deze rekeningen uit te voeren, wat aantoonde dat de rekeningen als doorsluisrekeningen werden gebruikt. Het was vermoedelijk de bedoeling het onderzoek naar de oorsprong of de bestemming van de fondsen te bemoeilijken. Uit informatie van het meldpunt van het land van oorsprong van de betrokkene bleek dat er naar hen een onderzoek inzake witwassen werd gevoerd en dat ze in verband konden worden gebracht met de voormalige president van een Afrikaans land. Deze laatste had aanzienlijke bedragen verduisterd ten nadele van zijn eigen land toen hij een belangrijk ambt in dit land bekleedde. Een groot deel van het geld werd op rekeningen in offshorecentrum X geplaatst. Bovendien waren de internationale overschrijvingen die de rekeningen crediteerden ook afkomstig van offshorecentrum X. Omwille van deze elementen hielden de financiële verrichtingen in België, of minstens een deel ervan, mogelijk verband met de illegale activiteiten van de voormalige Afrikaanse president.

Aanwijzingen

- Een rekening wordt enkel gebruikt om creditverrichtingen uit te voeren, onmiddellijk gevolgd door debetverrichtingen.
- Het geld wordt opgenomen kort nadat de rekening gecrediteerd werd, zonder dat hiervoor een economische verantwoording bestaat.
- Er komen schermvennootschappen tussen, in het bijzonder gevestigd in offshorecentra.
- Verrichtingen naar of van offshorecentra.

3.3. Investerings in roerende- en onroerende goederen en in de verzekeringssector (tussenkomst van een notaris)

Trend

Door te investeren in effecten, onroerende goederen en in de verzekeringssector kunnen grote sommen geld van illegale oorsprong in het wettelijk economisch circuit worden ingebracht. Deze witwasverrichtingen worden voor zowel buitenlandse of binnenlandse politiek prominente personen uitgevoerd, meestal door derden die nauw verband houden met de politiek prominente personen.

Casus 1

*Familieleden van een Belgische politicus boden zich aan bij een Belgische bank met een aanzienlijk bedrag in contanten. Dit geld werd onmiddellijk gebruikt om **effecten te kopen**. De betrokkenen vroegen deze te leveren om zo de sporen uit te wissen. De politicus in kwestie was betrokken in een onderzoek naar omkoping van ambtenaren. De uitleg die de betrokkenen gaven voor hun verrichtingen was niet erg geloofwaardig. De verrichtingen konden in verband worden gebracht met de feiten die aan de politicus ten laste werden gelegd.*

Casus 2

*De rekening van een onderdaan uit Oost-Europa werd plots gecrediteerd door omvangrijke overschrijvingen van vennootschappen met rekening in een belastingparadijs. De echtgenoot van de betrokkene had volmacht op de rekening en was een hooggeplaatst ambtenaar in Oost-Europa. Het geld werd gebruikt om een **onroerend goed te kopen** in België. De opdrachtgevers van deze overschrijvingen waren bekend bij de politie als schermvennootschappen die actief waren in georganiseerde misdaad. De hooggeplaatste ambtenaar was in dit geval de werkelijke economische begunstigde. Hij gebruikte de rekening van zijn echtgenote en de schermvennootschappen blijkbaar om geld wit te wassen door het in onroerend goed te investeren.*

Aanwijzingen

- Grote investeringen in roerende en onroerende goederen, in het bijzonder wanneer de economische verantwoording weinig geloofwaardig is.
- Verzoek om de effecten te leveren ondanks de kosten die hieraan verbonden zijn

BESLUIT

Deze studie toont aan dat 90 % van de betrokken politieke prominente personen buitenlanders zijn (niet-EU) die vaak aan corruptie worden blootgesteld. Doorgaans gaat het om bankverrichtingen die vaak een internationale omvang hebben. Er worden gekende witwastechnieken gebruikt. Verdachte verrichtingen samen met een bepaald profiel van de betrokkene zijn doorslaggevend om te bepalen of het om een risicovolle situatie met een politiek prominente persoon gaat. Politiek prominente personen voeren hun witwasverrichtingen zelf uit of gebruiken tussenpersonen om verrichtingen in opdracht uit te voeren. Verschillende voorbeelden tonen aan dat er ook ingewikkelde witwastechnieken worden gebruikt. Er wordt onder meer gebruikgemaakt van schermvennootschappen, offshorecentra en beoefenaars van niet-financiële beroepen.

Omwille van de risico's die met politiek prominente personen verband houden moeten financiële instellingen hun klantenonderzoek verrichten en vermoedens van witwassen melden. De ervaring leert dat in België de financiële instellingen een belangrijke rol spelen, alle dossiers die de CFI aan de gerechtelijke overheden doormeldde werden opgesteld op basis van meldingen van financiële instellingen.

* * *